

Бърнард Меламъд

Животът е по-добър от
смъртта

Стори й се, че си спомня мъжа от миналата година на същия този ден. Беше застанал до един гроб наблизно и от време на време се извърщаше, за да се огледа, докато Ета с молитвена броеница в ръка се молеше за упокои на душата на съпруга си Армандо. Понякога се молеше да се отмести и да й позволи да легне до него, та да може да й отдъхне сърцето. Беше втори ноември, Задушница, на гробищата на Кампо Верано в Рим. Започваше да вали и Ета положи букета от жълти хризантеми върху гроба, който Армандо нямаше да има, ако не беше един шедър чичо, лекар в Перуджа. Нямаше представи къде щеше да бъде погребан Армандо без чичото, но несъмнено гробът му щеше да бъде много по-неугледен, макар че пак щеше да се противопостави на неговото често изказвано желание да бъде кремиран.

Ета работеше за нищожна надница в един галантериен магазин, а Армандо не й бе оставил никаква застраховка. Големите яркожълти цветя, грейнали сред ноемврийския мрак върху залянялата трева, я развълнуваха, от очите й бликнаха сълзи. Въпреки че се чувстваше неприятно трескава като плачеше така, Ета се радваше на сълзите, защото плачът бе сякаш единственото, което й носеше облекчение. Беше на трийсет години, цялата в траур. Фигурата й беше стройна, влажните й кафяви очи – възпалени и с черни кръгове, кожата – бледа, а чертите й изтънели. След неочакваната смърт на Армандо, преди година и няколко месеца, тя идваше почти всекидневно през дългите римски следобеди да се моли на гроба му. Беше върна на паметта му, вътрешно опустошена. Изповядваше се два пъти в седмицата и се причестяваше всяка неделя. Палеше свещи за Армандо пред скърбящата Богородица и поръчваше да се отслужи литургия веднъж в месеца, а имаше ли малко допълнителни пари – и по-често. Връщайки се в студения апартамент, в който продължи да живее и от който не можеше да се откаже, защото някога беше и негов, Ета мислеше за Армандо и си го спомняше такъв, какъвто беше преди десет години, а не когато умря. Неизменно я обземаше потискаща болка и ядеше много малко.

Ръмеше тих дъждец, Ета прехвърли и последното зърно от броеницата, пусна я в чантата си и отвори един черен чадър. Мъжът от другия гроб- с тъмнозеленикава шапка на главата си и тясно черно пардесю – беше спрял на няколко крачки зад нея и заслоняваше с малките си длани цигарата, която палеше. Когато видя, че си тръгва от гроба, докосна с пръсти шапката си. Беше нисък човек с тъмни очи и едва забележими мустаци.

Имаше месести уши, но беше хубав.

– Съпругът? – запита той с уважение, изпусвайки дим, докато говореше и държеше цигарата в дланта си, за да не се намокри.

Тя отвърна, че е съпругът ѝ.

Той кимна по посока на гроба, където беше застанал преди малко.

– Жена ми. Един ден, когато бях на работа, бързала да се срещне с любовника си и някакво такси я прегазило на Пиаца Болоня. – Говореше без горчивина, без видимо вълнение, но очите му бяха неспокойни.

Забеляза, че си е вдигнал яката на палтото и се е намокрил. Колебливо му предложи да се скрие под чадъра ѝ, докато стигнат до автобусната спирка.

– Чезаре Монталдо – измърмори той, като печално пое чадъра и го повдигна, за да могат и двамата да се скрият под него.

Ета Олива беше с високи токове и почти една глава по-висока от него.

Тръгнаха бавно по една алея с влажни кипариси към вратите на гробището и Ета се опитваше да скрие от него колко дълбоко поразена е от разказа му, поради което не можа да скалпи поне някакъв съчувствен коментар.

– Траурът е тежка работа – каза Чезаре. –

Ако хората го знаеха, щеше да има по-малко смърт.

Тя въздъхна с лека усмивка.

Отреща на улицата имаше кафене с маси под опънатия сенник. Чезаре ѝ предложи едно кафе или може би сладолед.

Благодари му и искаше да откаже, но тъжното му, сериозно изражение я накара да промени решението си. и те пресякоха улицата. Водеше я внимателно за лакътя, а с другата ръка държеше здраво чадъра. Каза, че ѝ е студено и влязоха вътре.

Той си поръча едно еспreso, а Ета се спря на парче торта, което учтиво ядеше на малки хапки с вилицата си. Пушейки цигара, той заразкава за себе си. Гласът му беше плътен и говореше добре. Каза, че бил журналист на свободна практика. По-рано работел в държавно учреждение, но работата била отегчителна и затова, отвратен, я напуснал, въпреки че скоро щели да го повишат в завеждащ. „Щях да завеждам скуката.“ Сега си играел с мисълта да замине за Америка. Имал брат в Бостън, който го канел на гости за няколко месеца, за да реши дали да се пресели окончателно. Братът мислел, че може да се уреди Чезаре да имигрира през Канада. Обмислял идеята, по не можел да се реши да се откаже от този начин на живот заради другия. Струвало му се, че ще му бъде тежко да не може да отиде на гроба на жена си, когато почувства

нужда да го стори.

– Знаете как е – каза той. – С някого, когото сте обичали...

Ета затършува в чантичката си за носна кърпа и докосна очите си.

– А вие? – запита я той съчувствено. За своя изненада тя започна да му разказва историята си. Въпреки че я бе разказвала често на свещениците, не бе го правила с никой друг досега, дори с приятелка. Но я разказваше на този непознат, защото ѝ се струваше, че е човек, който ще я разбере. И ако по-късно съжалеше, какво значение щеше да има след като си е отишъл?

Призна му, че се е молила за смъртта на съпруга си.

Чезаре остави чашата с кафето и с цигара между устните си седеше, без да поема дим, докато тя говореше.

Армандо, каза Ета, се влюбил в някаква братовчедка, дошла в Рим от Перуджа да търси работа. Баща ѝ предложил да живее у тях и Армандо и Ета, след като обмислили всичко, решили да я приемат за известно време. Щели да пестят наема, за да си купят на старо телевизор, на който да гледат „Остави или повтори“, телевизионната игра на въпроси и отговори, която всеки в Рим гледа в четвъртък вечер, и по този начин да си спестят неудобството да чакат покани и да ги приемат от съседи, които не обичат. Братовчедката дошла, Лаура Ансалдо, едро, хубаво, осемнайсетгодишно момиче с гъста кафява коса и големи очи. Спяла на канапето в хола, била сговорчива и помагала в кухнята преди и след вечеря. Ета я харесвала, докато един ден забелязала, че Армандо е полудял по нея. Тогава се опитала да се отърве от Лаура, но Армандо заплашил, че ще си отиде, ако закачи момичето. Един ден Ета се върнала от работа и ги заварила голи в брачното им легло. Крещяла и плакала. Нарекла Лаура долна курва и се заклела, че ще я убие, ако не напусне моментално къщата. Армандо се разкаял. Обещал да върне момичето в Перуджа и още на следващия ден я качил на влака на централната гара. Но раздялата с нея не могъл да понесе. Станал нервен и бил нещастен. Една събота вечер се изповядал и за първи път от десет години се причастил, но вместо да се успокои, започнал да желае момичето още по-силно. След седмица казал на Ета, че ще отиде да вземе братовчедка си, за да я доведе в Рим.

– Ако доведеш пак тази курва тука – изкрещяла Ета, – ще се помоля на Исус да умреш, преди да се върнеш.

– Като е така – отвърнал Армандо, – започвай да се молиш още сега.

Щом напуснал къщата, тя паднала на колене и започнала да се

моли за смъртта му.

Същата вечер Армандо тръгнал с един приятел да вземе Лаура. Приятелят имал камион и щял да ходи в Асизи. На връщане щял да ги вземе от Перуджа и да ги докара в Рим. Тръгнали привечер, но скоро се стъмнило. Армандо карал малко, но после му се приспало и се промъкнал в каросерията на камиона. Хълмовете на Перуджа били мъгливи след горещия септемврийски ден и камионът подскочил, блъскайки се в един камък на пътя. Армандо, дълбоко заспал, се изтъркулил през отворения капак на каросерията и се строполил върху главата и раменете си, след което се прекатурил надолу по хълма. Умрял, преди да спре да се търкаля. Като научила това, Ета припаднала и проговорила чак след два дена. Оттогава се молела за собствената си смърт, често го правела.

Ета се извърна с гръб към другите маси, макар да бяха празни, и открито и тихо заплака.

След известно време Чезаре смачка фасата си.

– Успокойте се, синьора. Ако бог искаше съпругът ви да живее, той щеше все още да е жив. Молитвите едва ли имат нещо общо с това. Мисля, че цялата работа не е нищо друго освен едно съвпадение. По-добре ще е да не прекаляваме с религията, защото в противен случай тя ни създава неприятности.

– Молитвата си е молитва – отвърна тя. – Аз страдам заради моята Чезаре сви устни.

– Кой може да съди за тези неща? Те са много по-сложни, отколкото повечето от нас си въобразяват. Ето случая с жена ми – не съм се молил за смъртта ѝ, но признавам, че може да съм я пожелавал. Нима съм в по-изгодно положение от вас?

– Молитвата ми беше грях. Такова нещо не ви тежи на съвестта. Това е много по-лошо, отколкото да си помислил нещо.

– Техническа подробност, синьора.

– Ако Армандо беше жив – каза тя след малко, – щеше да стане на двацет и девет години идния месец. Аз съм една година по-голяма. Но сега животът ми е безполезен. Чакам да отида при него.

Той поклати глава, изглеждаше трогнат и ѝ поръча едно еспресо.

Макар Ета да беше спряла да плаче, за първи път от месеци насам почувства истинско облекчение.

Чезаре каза, че ще я качи на автобуса и докато пресичаха улицата, ѝ предложи да се срещат от време на време, и без това имаха много общо.

– Живеея като монахиня – каза тя.

Той сне шапката си: „Смелост“, и тя му се усмихна заради

добрината.

Когато се върна в къщи, ужасът от един живот без Армандо я обзе отново. Спомни си го, когато я ухажваше и изпита неудобство, че е говорила за него с Чезаре. И се зарече да се моли непрестанно, да казва всички молитви по реда на броеницата и това да е покаянието ѝ, с което ще му извоюва повече опрощение в Чистилището.

Ета видя Чезаре в неделя следобед, седмица по-късно. Беше си записал името ѝ в едно тefтерче и така откри апартамента ѝ в къщата на Виа Новентана с помощта на някакъв приятел от електроснабдяването.

Когато почука на вратата ѝ, тя се изненада, че го вижда и пребледня, макар той да стоеше колебливо в коридора. Каза, че случайно е открил къде живее и тя не настоя за подробности. Беше донесъл букетче теменужки, които тя смутено прие и сложи във вода.

– Изглеждате по-добре, синьора – каза той.

– Продължавам да скърбя за Армандо – отвърна тя с тъжна усмивка.

– Умереност – посъветва я той, като барабанеше с пръст по месецото си ухо. – Вие сте все още млада жена със съвсем приличен вид. Трябва да го признаете. Вярата в себе си има известни предимства.

Ета направи кафе и Чезаре настоя да отскочи за няколко пасти.

Докато ядяха, каза, че смята да емигрира, ако скоро не се появи нещо по-добро. След малка пауза заяви, че е отдал повече от дължимото на мъртвите.

– Бях верен на паметта ѝ, но е време да помисля и за себе си. Настъпва момент, когато човек е длъжен да се върне към живота. Съвсем нормално е. Животът си е живот.

Тя сведе поглед и сръбна от кафето си. Чезаре остави чашата си и стана. Облече си палтото и ѝ благодари. Докато го закопчаваше, каза, че ще наmine пак, когато се случи да е наблизо. Имал приятел журналист, който живеел на две крачки.

– Не забравяйте, че съм все още в траур – каза Ета.

Той я погледна с уважение.

– Кой може да забрави това, синьора? Кой друг на ваше място би пожелал да е толкова дълго в траур?

Тогавя тя се почувства неудобно.

– Знаете историята ми – говореше, сякаш обяснява отново.

– Знаете, че и двамата бяхме измамани. Те умряха, а ние страдаме. Жена ми ядеше цветята, а се уригвам аз.

– Те също страдат. Ако Армандо трябва да страда, не желая да е

заради мен. Искам да чувства, че продължавам да съм негова жена – очите ѝ бяха влажни.

– Той е мъртъв, синьора. Бракът е приключил – каза Чезаре. – Без неговото присъствие няма брак, освен, ако не очаквате светия дух – той говореше сухо и добави Тихо: – Вашите нужди са различни от нуждите на един мъртвец, вие сте здрава жена. Нека бъдем реалисти.

– Но не и духовните – каза бързо тя.

– Духовни или физически, в смъртта няма любов.

Тя пламна и каза развълнувано:

– Има любов към умрелите. Нека почувства, че и аз плащам за грехи си, докато той плаща за своя. За да му помогна да отиде в рая, аз се пазя непорочна. Нека почувства това.

Чезаре кимна и си тръгна, но и след като си отиде, Ета продължи да се тревожи. Беше неспокойна, не можеше да определи настроението си и остана по-дълго от обикновено на гроба на Армандо, когато отиде там на следващия ден- Обеща си да не се вижда повече с Чезаре. През следващата седмица стана малко стисната.

Журналистът дойде отново почти цял месец по-късно и Ета застана на вратата по начин, който подсказваше, че не възнамерява да го кани вътре. Беше си представяла как прави това в случай, че отново се появи. Но Чезаре, с шапка в ръка, ѝ предложи да се поразходят. Предложението ѝ се стори толкова скромно, че се съгласи. Тръгнаха по Виа Новентана, Ета с високите си токове, а Чезаре небрежно бърещ. Беше с малки лачени обувки и пушеше, докато се разхождаха.

Беше вече началото на декември, по-скоро късна есен, отколкото зима. Тук-там по дърветата висеше все още по някое листо, топла пара висеше и във въздуха. Известно време Чезаре говори за политическото положение, но след едно еспreso в един бар на Виа Венти Сетембре, на път за къщи поде темата, която тя се надяваше да избегнат. Беше сякаш внезапно изгубил спокойствието си, неспособен да потисне онова, което бе възнамерявал да каже. Гласът му стана настойчив, движенията – нетърпеливи, тъмните му очи – тревожни. Макар да я изплаши, тя не можа да направи нищо, за да предотврати избухването му.

– Синьора – каза той, – който и да е мъжът ви, вие с нищо не му помагате, като се подлагате на такова покаяние. Най-доброто, което можете да направите, за да му помогнете, е да заживеете нормално. В противен случай той ще продължи да страда двойно, веднъж за нещо, в което се е провинил, и втори път за несправедливото бreme, което вашият отказ да живеете му налага.

– Аз се покаявам заради собствените си грехове, а не за да го накажа – беше прекалено объркана, за да каже нещо повече и смяташе да се прибере безмълвно вкъщи и да затръшне входната врата в лицето му, но се чу да казва припряно: – Ако станем интимни, ще бъде като прелюбодеяние. Ще изневерим на мъртвите.

– Защо става така, че виждате всичко наопаки? Чезаре беше спрял под едно дърво и едва не подскачаше, докато говореше: „ТЕ – ТЕ ни изневериха. С ваше извинение, синьора, но истината е, че жена ми беше свиня. Вашият мъж е бил свиня. Оплакваме ги, защото ги мразим. Нека поне достойно да приемем фактите.“

– Стига – изстена тя и продължи бързо напред. – Не казвайте нищо повече, не искам да слушам.

– Ета – каза Чезаре пламенно, следвайки я, – това е последната ми дума, след което ще си отрежа езика. Запомни само това. Ако сега лично всевишният съживи Армандо и направи така, че той да продължи земния си път, тази вечер той ще лежи в кревата на братовчедка си.

Тя се разплака. Продължи да върви разплакана, осъзнаваща истината в думите му. Изглежда Чезаре бе казал всичко, което искаше да каже, държеше я нежно за ръката, дишаше тежко и я изпрати обратно до апартамента ѝ. Пред входната врата, докато тя се опитваше да измисли как да се отърве от него, как да приключи с всичко това, без да чака нито секунда, той повдигна шапката си и си отиде.

В продължение на повече от седмица Ета изживя много мъки. Изпитваше страстно желание да спи с Чезаре. Нощем тялото ѝ ставаше на факла. Сънищата ѝ бяха еротични. Виждаше Армандо гол в леглото с Лаура и в същото легло виждаше себе си с Чезаре, притиснала тялото му до своето. Но се съпротивляваше – молеше се, изповядваше и най-похотливите си мисли и оставаше часове наред на гроба на Армандо, за да успокои съзнанието си.

Чезаре почука на вратата ѝ една вечер и тъй като тя се отврати, когато ѝ предложи брачното легло, отидоха в неговата квартира. Въпреки че се чувстваше виновна след това, тя продължи да ходи на гроба на Армандо, макар и по-рядко и не казваше на Чезаре, че е била на гробищата, когато после отиваше в апартамента му. Нито пък той я питаше, нито говореше за жена си или за Армандо.

В началото притесненията ѝ бяха големи. Ета имаше чувството, че е извършила прелюбодеяние спрямо паметта на съпруга си, но като си повтаряше отново и отново – няма съпруг, той е мъртъв, няма съпруг, тя е сама – започна да си вярва. Нямахме съпруг, имаше само спомена за

него. Тя не извършваше прелюбодеяние. Беше самотна жена и имаше любовник, вдовец, един нежен и любящ мъж.

И когато два месеца по-късно откри, че е бременна и изтича още същата сутрин в квартирата на Чезаре, за да му съобщи, журналистът, по пижама, я успокои:

– Нека не съжالياваме за човешкия живот.

– Детето е твое – каза Ета.

– Ще го призная за свое – каза Чезаре и Ета се прибра в къщи разтревожена, но щастлива.

На следващия ден, когато се върна в обичайния час, след като беше казала на Армандо, на гроба му, че най-сетне ще има дете, Чезаре беше изчезнал.

– Премести се – каза хазайката, като махаше с ръка и не знаеше къде.

И макар сърцето на Ета да болеше и да скърбеше за загубата на Чезаре, колкото и да се опитваше, тя не успя, дори с живота в утробата си, да се отърве от мисълта, че е непоправима грешница, и никога вече не се върна на гробищата да постои на Армандовия гроб.

КРАЙ

© Бърнард Меламъд
© 1985 Александра Велева, превод от английски

Bernard Malamud

Източник: <http://bezmonitor.com>
Сканиране, разпознаване и редакция: Виктор

Издание:

Бърнард Меламъд. Говорещият кон
Профиздат, март 1988 г.
Редактор: Кръстан Дянков
Редактор на издателството: Георги Борисов
Техн. редактор: Марияна Иванова
Коректор: Катя Цонева

The Stories of Bernard Malamud. Farrar /Straus/ Giroux, New York, 1983

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1951>]